

## Η ΕΙΣ ΘΡΑΚΗΝ

## ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΡΩΣΣΩΝ.

Δυνάμεθα σήμερον νὰ συνοψίσωμεν ἐκ τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν ἡμερησίων καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν ἐπισήμων ρωσικῶν εἰδήσεων τὰ κατὰ τὴν δευτέραν τῶν Ρώσων εἰς Θράκην εἰσέλασιν, ἥτις ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῶν στρατιωτικῶν συνδυασμῶν, δι' ὧν ἐν βραχεί διαστήματι χρόνου ἐξεμνηδενίσθη πᾶσα ἀπόπειρα ἀμύνης ἐν Θράκῃ, καὶ ὑπὸ τὴν τῆς φοβερᾶς κατερίας, ἣν ἐπεδείξαντο οἱ ῥῶσσοι στρατιωτικῶς κατὰ τὴν διέβασιν ὁρέων πεντακισχιλίων καὶ ἐπέκεινα ποδῶν ὕψος ἐχόντων ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τοῦ ἔτους, κρίνεται ὡς ἐν τῶν μεγάλων ἐκείνων στρατιωτικῶν γεγονότων, οὗ ὅμοια σπάνια παρέχει ἡ ἱστορία, καὶ δυνάμενον νὰ παραβληθῇ οὐχὶ ἀπεικόνως πρὸς τὴν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ὑπέρβασιν τῶν ἰνδικῶν ὁρέων, τὴν ὑπὸ Ἀννίᾳ ὑπέρβασιν τῶν Ἀλπεων καὶ τὴν ὑπὸ Ναπολέοντος τοῦ Α' κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπέρβασιν τοῦ αὐτοῦ ὄρους.

Μετά τὴν ἄλωσιν τῆς Πλέθνας τὸ ῥωσικὸν στρατηγεῖον ἀποφασίσαν τὴν εἰς Θράκην εἰσβολὴν διεἴλε τὰ πρὸς τοῦτο διαθέσιμα αὐτοῦ στρατεύματα εἰς τρεῖς στρατιάς, αἵτινες ἐμελλον νὰ ἐνεργήσωσι συνδεδυσμένως ἐκ τριῶν διαφόρων σημείων. Τὸ δεξιὸν αὐτῶν κέρας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γούρκον, συγκείμενον ἐκ τῶν τριῶν μεραρχιῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, ἐκ τῆς ταξιαρχίας τῶν εὐζώνων καὶ ἐκ τοῦ ἐνάτου σώματος, ἐμελλε νὰ ἐνεργήσῃ ἐξ Ὀρχανιέ καὶ Βράτσεσι πρὸς τὴν Σοφίαν, διαβαίνον τὸν δυτικὸν Αἶμον καὶ περικλύμπτον τὰς ἐν Καμαρλί καὶ Ἀράπ κονάκ τουρκικὰς θέσεις, αἵτινες ἐδέσποζον τῆς ἀπὸ Ὀρχανιέ εἰς Σοφίαν ὁδοῦ. Τὸ κέντρον ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σκοδελέφ, συγκείμενον ἐκ τριῶν μεραρχιῶν τοῦ πεζικοῦ καὶ μιᾶς ταξιαρχίας εὐζώνων, ἐμελλε νὰ διελάσῃ διὰ τῶν παρόδων Τετεβέν (εἰς ἀπόστασιν 40 χιλιαμέτρων ἀνατολικῶς τοῦ Ὀρχανιέ) καὶ Τρωϊάν, ἀπέχοντος 45 χιλιάμετρα ἀνατολικῶς τοῦ Τετεβέν. Τὸ ἀριστερὸν τέλος κέρας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ραδέτσκη, συγκείμενον ἐκ τοῦ 8 σώματος, δύο μεραρχιῶν πεζικοῦ καὶ μιᾶς ταξιαρχίας εὐζώνων, ἐμελλε νὰ διελάσῃ διὰ Σίπκας, 45 περίπου χιλιάμετρα ἀπεχούσης ἀνατολικῶς ἀπὸ τῆς παρόδου Τρωϊάν. Οὕτω τὰ εἰς Θράκην προελάσαντα ῥωσικὰ στρατεύματα ἀπληρτίζοντο ἐκ 12 μεραρχιῶν πεζικοῦ, 3 ταξιαρχιῶν εὐζώνων, 4 μεραρχιῶν ἵππικοῦ, ἥτοι ἐξ

95,000 πεζῶν, 8,000 ἵππέων καὶ 550 τηλεβόλων, ἦταν δὲ κλιμακῶδὸν τεταγμένα κατὰ μῆκος τῶν βορείων ἑξόδων τοῦ Αἶμου ἀπὸ Ὀρχανιέ μέχρι Σίπκας, ἥτοι ἐπὶ ἀποστάσεως 130—140 χιλιαμέτρων. Ὡς ἐπεδρεῖα δὲ διὰ τὰ στρατεύματα ταῦτα ἐτοίμη νὰ προελάσῃ πρὸς νότον διὰ Σοφίας ἢ διὰ Σίπκας, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης, ὑπῆρχεν ἐν Πλέθνᾳ μοῖρα ἐκ δύο μεραρχιῶν τῶν ἐπιλέκτων, μιᾶς μεραρχίας ἵππικοῦ, ἥτοι ἐξ 25,000 πεζῶν, 2,000 ἵππέων καὶ 50 τηλεβόλων.

Αἱ ἐργασίαι τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γούρκον δεξιᾶς πτέρυγος ἤρξαντο ἀπὸ τῆς 9/21 δεκεμβρίου. Τὸ σῶμα τοῦτο διηρέθη εἰς τρεῖς φάλαγγας, ὧν ἡ μὲν ἐμελλε νὰ προελάσῃ εἰς Ὀρχανιέ πρὸς τὸ Τσουριάκ κατὰ τὴν νοτίαν ἄκραν τοῦ Αἶμου, διανύον οὕτω διὰ τῶν ὁρέων διάστημα 20 περίπου χιλιαμέτρων, αἱ δὲ ἄλλαι δύο ἀπὸ Β ἄτσεσι, μικρὸν πρὸς νότον τοῦ Ὀρχανιέ, πρὸς τὴν Ζιλάβαν, 20 χιλιάμετρα πρὸς νότον τοῦ Βράτσεσι, καὶ πρὸς τὸ Οὐμούργας, 10 χιλιάμετρα νοτιοανατολικῶς τοῦ Βράτσεσι. Οὕτω περιεκλύμποντο αἱ τουρκικαὶ θέσεις τοῦ Ἀράπ κονάκ καὶ Τὰς κεσέν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Σοφίας, ἡπειλείτο δὲ ἡ περιζώσις αὐτῶν ἐκ τῶν ἐξ Ἐτροπόλ προελαυνόντων ῥωσικῶν ἀποσπασμάτων. Ὅπως διαλάθωσι τοὺς Τούρκους, μία ἔλη Κοζάκων τοῦ Ἀστραχάν κατέλαβε τὸ χωρίον Τσουριάκ, ἀπὸ δὲ τῆς 9/21 μέχρι τῆς 13/25 δεκεμβρίου οἱ σκαπανεῖς καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ συντάγματος Πρεοβρζένσκη<sup>1</sup> ἀναπαυόμενοι τὴν ἡμέραν ἐν Τσουριάκ ἐργάζοντο νύκτωρ ὅπως χερᾶζωσιν ὁδὸν διὰ τῶν ἀποτόμων καὶ χιονοσκεπῶν βράχων πρὸς μεταφορὰν τοῦ πυροβολικοῦ. Τὴν 12/24 σφοδρὰ χιόνος ἄελλα πρὸς μικρὸν κατέστρεψε τὸ διὰ τούτων μόχθων ἐπιτελεσθὲν ἔργον, ὅπερ συνετελέσθη αἰσίως τὴν 13/25, χαρᾶχθείσης ὁδοῦ, ἥτις ἤρκει πρὸς μεταφορὰν τηλεβόλων τῶν 9 λιτρῶν. Ἐν τούτοις ὁ παγετὸς μεταβάλλων τὴν ὁδὸν εἰς κάτοπτρον ἠνάγκασε τὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ράουχ προφυλακὴν νὰ τὰμῃ βαθμίδας πρὸς μεταφορὰν τῶν τηλεβόλων. Τοῦ στρατηγοῦ Γούρκου ἀφικομένου τῇ 14/26 πρὸς τὸ ἐσπέρας εἰς Τσουριάκ, ὅπου εἶχε συγκεντρωθῇ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῇ 15/27, ἤρξατο ἡ ἀπὸ τῶν ὁρέων κατάβασις ἀλλὰ μετὰ μεγίστης προφυλάξεως,

1) Τὸ σύνταγμα τοῦτο ἵσταται μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς. ἐχωρήγητε δὲ εἰς αὐτὸ τίτλους εὐγενείας ἢ λίαν εὐαίσθητος αὐτοκράτειρα Ἐλισάβετ, θυγάτηρ Πέτρου τοῦ Μεγάλου.

διότι πρῶτον αἱ κινήσεις τῶν Ρώσων ἐρχόντο ἐκ τῶν τουρκικῶν θέσεων τοῦ Ἀρχπ κονάκ καὶ τοῦ Σανδορνίκ, δεύτερον δὲ τοσοῦτον ἀπότομος ἦν ἡ κίνησις, ὥστε αἱ μὲν ἡμαξὶ τῶν πολεμεροδίων ἐπ' ὤμων ἐφέροντο, τὰ δὲ τηλεβόλα προσεδέοντο ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον. Κατὰ σειρὰν ἀρίκοντο τὰ δύο ἄλλα σώματα εἰς Τσουριάκ, διανύσαντα ἐντὸς 6—8 ἡμερῶν τὰ ὀλίγα χιλιάμετρα, ἅπερ ἐχώριζον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης, τὸ δὲ ὅλον σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Γούρκου συνεκεντρώθη ἐν Τσουριάκ τῇ 19/31 δεκεμβρίου. Τὴν προτεραίαν μύλιν κατώρθωσε ν' ἀφίχθῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βελιχμινώφ φαλαγγίς, ἣτις ἐμελλε νὰ προελάσῃ ἐκ Βράτσεσι εἰς Ζιλάδαν, ἀλλὰ κατόπιν κατοπτρεύσεων ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ διευθύνειν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Τσουριάκ, ὅπου ἀρίκετο ἀπὸ μυρίους ὑπέστη κινδύνους καὶ φοβερὰς ὑπερένικητε δυσχερείας.

Πρὸς ἐτι μείζονας ἠναγκάσθη νὰ παλίσσῃ δυσχερείας τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δανδεβίλ προελάσαν ἀπόσπασμα, ὅπερ ἐμελλε νὰ διαβῇ τὸ ὄρος Βαδχαγόρα (ὕψους 1866 μέτρων, μεταξὺ Ἑτροπόλ βορειανατολικῶς καὶ Ἀρχπ κονάκ νοτιοδυτικῶς), ὅπως περικύψῃ τὰς ἐν Σανδορνίκ τουρκικὰς θέσεις. Τὸ ψῦχος ἦν 15 καὶ ἐπέκεινα βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδενικόν, σφοδρότατος δὲ χιονοστρόβιλος ἐνέσκηψε τὴν νύκτα τῆς 16/28 πρὸς τὴν 17/29 ἐνταφιάσας ὑπὸ τὴν χιόνα τὰ τηλεβόλα καὶ ὁλόκληρα τάγματα, ἅπερ μετὰ μεγίστης δυσχερείας ἐξεχώστησαν. 53 στρατιῶται ἀπέθνονον παντελῶς ἐκ τοῦ ψύχους πεπηγότες, 10 δὲ ἀξιωματικοὶ καὶ 810 στρατιῶται ἔπεσαν ἀσθενεῖς. Τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δανδεβίλ ἀπόσπασμα ἠναγκάσθη οὕτω νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ πάλιν εἰς Ἑτροπόλ καὶ οὕτω τὸ σχέδιον τῆς παντελοῦς περιζώσεως τῶν τουρκικῶν θέσεων ἔμεινεν ἡμιτελές.

Μεθ' ὅλα ταῦτα συγκεντρωθείσης πύσης τῆς ὑπὸ τὸν Γούρκον στρατιᾶς τὴν 19/31 ἐν Τσουριάκ, ὁ στρατηγὸς οὗτος ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ τὰς ἐν Τὰς κισέν ὀχυρωτάτας τουρκικὰς θέσεις. Ἦδη ἅμα τῇ πρώτῃ τῆς 19/31 ἤρξατο ἡ προσβολὴ τῶν θέσεων τούτων ὁ ρωσικὸς στρατὸς διηρέθη εἰς τέσσαρας φαλαγγας, ὧν αἱ μὲν τρεῖς ἐκύκλωσαν τὰς τουρκικὰς θέσεις ἐκ Μιχαλοτσέβου πρὸς νότον, ἐκ τοῦ μεταξὺ Δενίς-κισὲ καὶ Κιμαρλί ὄρους πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐκ Δενίςκισὲ πρὸς βορρᾶν πρὸς δὲ ἀνατολὰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Σοφίας

ἐτάχθη ὡς ἐφεδρεία ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Βελιχμινώφ μοῖρα ἐκ πέντε ταγμάτων, μιᾶς ταξιαρχίας Κοζάκων καὶ 6 τηλεβόλων, ὅπως κούψῃ τὴν ὁδὸν εἰς ἐπικουρίαν ἐκ Σοφίας, ὅπου ὑπῆρχον 20 τουρκικὰ τάγματα. Ἡ μάχη ἤρξατο περὶ τὴν 9 πρωΐν τὴν ὥραν καὶ διήρκεσε λυσσώδους μέχρι τῆς 2 μ. μ., τῶν Τούρκων γεννικιότατα ἀμυναμένων. Τὴν ὥραν ταύτην τὸ σύνταγμα Προεδραζένσκη κάμψαν ὄρος προσέβαλεν ἐκ τοῦ ὀπισθεν τὴν τοῦ Τὰς κισέν θέσιν καὶ διέκοψε τὴν ἄμεσον αὐτῆς συγκοινωνίαν μετὰ τῆς θέσεως τοῦ Ἀρχπ κονάκ. Ἡ θέσις Τὰς κισέν ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀποκομιτάντων μόνον τὸ πυροβολικόν αὐτῶν καὶ ἀρίντων τοὺς ἵππους, τὰ πολεμερόδια, καὶ τοὺς τραυματίας, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁ ἀγγλος συνταγματάρχης Βαίκερ πασσας. Ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κουρλώφ φαλαγγίς καταδίωξε τοὺς φεύγοντας Τούρκους μέχρι τινὸς, ἀλλ' ἐνεκὰ τῆς οὐρίχλης παρητήθη μετ' οὐ πολὺ τῆς καταδιώξεως.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν θέσεων τοῦ Τὰς κισέν, ἡ ὑπὸ τὸν Σακὴρ πασσαν στρατιὰ ἐκ 15,000 περίπου ἀνδρῶν συγκειμένη ἐξεκίνησε τὴν νύκτα τῆς 19/31 πρὸς τὴν 20/1 ἰανουαρίου τὰς θέσεις τοῦ Ἀρχπ κονάκ καὶ Σανδορνίκ καὶ ἤρξατο ὑποχωροῦσα πρὸς τὴν Σλατίτσαν καὶ τὸ Πετρίτσεβον. Ἡ ὑποχώρησις αὕτη ἐγνώσθη ὑπὸ τῶν Ρώσων τὴν πρωΐαν τῆς 20/1 ἰανουαρίου καὶ ἤρξατο ἡ καταδίωξις τῶν φευγόντων, οἵτινες ὁμῶς ἡρωϊκῶς ἀντιστάντες κατώρθωσαν νὰ διασωθῶσιν εἰς Πετρίτσεβον, 600 μόνον ἀπολέσαντες ἄνδρας καὶ ἀρίντες τρόπικα τοῖς διώκουσι Ρώσοις 10 χαλύβδινα τηλεβόλα. Αὐθιμερὸν ὁ στρατηγὸς Δανδεβίλ, ἐπανορθὼν τὴν προτέρην αὐτοῦ ἀποτυχίαν, κατήλθε μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἀποσπάσματος ἐξ Ἑτροπόλ καὶ Τσελοπέτ, εἰς Σλατίτσαν καὶ συνηνώθη μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γούρκον στρατιᾶς. «Νῦν, εἶπε τότε ὁ νέος οὗτος Ἀννίθης, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὑπερέβημεν τὸν Αἶμον καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως».

Τούτων πρὸς ἀνατολὰς γινομένων, πρὸς δυσμὰς ἡ ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Σοφίαν ὁδοῦ τεθείσα ὡς ἐφεδρεία ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βελιχμινώφ μικρὰ ρωσικὴ μοῖρα προσεβόλλετο τῇ 20/1 ἰανουαρίου ἐν Γόρνυ Βουγκρῶφ, εἰς ἀπόστασιν 16 χιλιαμέτρων ἀπὸ Σοφίας, ὑπὸ 12 τουρκικῶν ταγμάτων προελασάντων ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης καὶ κυκλωσάντων ἐκ τριῶν μερῶν τὴν ρωσικὴν μοῖραν, ἣτις ἀντιστάσα ἐπὶ

δύο ἡμέρας ἠνέγκασε τῇ 21/2 ἰανουαρίου τοὺς Τούρκους εἰς ὑποχώρησιν, ἀφέντας περὶ τοὺς χιλίους νεκροὺς καὶ μίαν σημαίαν. Αἱ ὀλικαὶ τῶν Ῥώσων ἀπώλειαι ἀπὸ τῆς 9/21 δεκεμβρίου, ὅτε ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι πρὸς διάβασιν τοῦ Αἵμου, μέχρι τῆς 21/2 ἰανουαρίου καὶ κατὰ πάσας τὰς προμνημονευθείσας μάχας συνεποσώθησαν εἰς 1700 ἄνδρας ἐκτὸς μάχης.

Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν ταύτην οἱ Ῥῶσοι κατέλαβον ἀνατολικῶς τῆς Σοφίας τῇ 21/2 ἰανουαρίου μετὰ μικρὰν συμπλοκὴν, διακρίσαν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μεταξὺ τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ῥάουχ Ῥωσικῆς ἐμπροσθοφυλακῆς καὶ τουρκικῶν στρατευμάτων ἐκ Σοφίας, τὴν γέφυραν τοῦ Ἰσκρα ἐν τῷ χωρίῳ Βραγδέβνα, κειμένῳ ὀκτὼ μόνον χιλιάμετρα ἀπὸ Σοφίας. Αὐθημερὸν ὁ στρατηγὸς Γούρκος πεισθεὶς ἐκ κατοπτεύσεως ἦν αὐτοπροσώπως διηύθυνεν ὅτι ἡ Σοφία εἶχεν ὀχυρωθῇ μόνον πρὸς ἀνατολὰς, ἀνοχύρωτος δὲ καὶ ἀνυπεράσπιστος ἦν πρὸς βορρᾶν, παραλαβὼν δώδεκα τάγματα ἐχώρησε πρὸς τὸ χωρίον Κουμανίτσαν, περὶ τὰ 10 χιλιάμετρα πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως, ὅπως ἐκείθεν προσβάλλῃ αὐτήν. Οἱ Τούρκοι κατανοήσαντες τὰς κινήσεις ταύτας ὑπεχώρησαν ἀμαχητὶ νύκτωρ εἰς Σαμακόβιον ἐκκενώσαντες τὴν Σοφίαν. Τῇ πρωΐᾳ τῆς 22/3 ἡ ὑποχώρησις ἐγένετο γνωστὴ εἰς τοὺς Ῥώσους, οἵτινες ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γούρκον καὶ παιανίζουσης τῆς μουσικῆς εἰσήλασαν θριαμβικῶς εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἀμέσως ἐτελέσθη δοξολογία ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ. Ἀμέσως ἀπεστάλη ἐκ Σοφίας ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ πρὸς καταδίωξιν τῶν ὑποχωρούντων Τούρκων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κε στενδηλίου καὶ ἕτερον ἀπόσπασμα ἀπεστάλη ὅπως συνενωθῇ μετὰ τῶν πρὸς τὴν Σοφίαν προελαυνόντων ἐκ Πιρότ Σέρβων.

Ἀφ' ἐτέρου ἐξηκολούθει πρὸς ἀνατολὰς ἡ καταδίωξις τῶν ἐξ Ἀράπ κονάκ καὶ Καμαρλί ὑποχωρησάντων Τούρκων τοῦ Σακῆρ πασσᾶ. Τῇ 21/2 ἐγένετο μικρὰ συμπλοκὴ μετὰ τῆς τουρκικῆς ὑπισθοφυλακῆς ἐν Μιρκόβω, περὶ τὰ 15 χιλιάμετρα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Καμαρλί καὶ περὶ τὰ 10 πρὸς βορρᾶν τοῦ Πετριτσέβου, κατὰ δὲ τὴν συμπλοκὴν ἐφονεύθη ὁ στρατηγὸς τῆς τρίτης μεραρχίας τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς Κατάλεγ καὶ ἐπληρώθη ὁ ὑποστράτηγος Φιλοσόφωφ. Αὐθημερὸν οἱ Ῥῶσοι κατελάμβανον τὴν Σλατίτσαν ἢ Ἰσλάδι καὶ τὴν Λάσκεν ἀνατολικώτερον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ

Τεκῆ καὶ Καρλόβου, πόλεων κειμένων κατὰ τὰς νοτίας ἐξόδους τῆς παρόδου Τρωϊάν. Ἡ φάλαγξ αὕτη σκοπὸν βεβαίως εἶχε νὰ καταλάβῃ ἐκ τῶν νώτων τοὺς ἐν ταῖς παρόδοις Τρωϊάν καὶ Ῥοσαλίτας Τούρκους καὶ νὰ ὑποβοηθήσῃ οὕτω τὰς ἐνεργείας τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σκοβελέφ κέντρου. Ἐπὶ τούτοις ἕτερα ἀποσπάσματα τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γούρκον στρατιᾶς διέτρεχον τὰς δύο ὁδοὺς, αἰτινες ἄγουσιν ἀπὸ Σοφίας εἰς Τατάρ παζαρτζίκ καὶ Φιλιππούπολιν, ἡ μὲν διερχομένη διὰ Σαμακόβιον, ἡ δὲ διήκουσα δι' Ἰχτιμάν, καὶ τὴν ὁδὸν ἥτις ἀπὸ Σλατίτσας ἄγει ἐπίσης εἰς Τατάρ Παζαρτζίκ καὶ διήκουσα διὰ Πετριτσέβου καὶ Παϊθρὲν παρακολουθεῖ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ Τοπολνίτσα. Αἱ διάφοροι αὗται Ῥωσικαὶ φάλαγγες κατέλαβον μέχρι τῆς 6 μετ' ἀσημάντους συμπλοκάς ἡ μὲν τὸ Κάλκοβον πρὸς βορρᾶν τοῦ Σαμακόβιον ἐπὶ τῆς εἰς τὴν Σοφίαν ὁδοῦ ἐξασφαλίζουσα οὕτω τὰ νῶτα τῆς δευτέρας φάλαγγος, ἥτις κατέλαβε τὰς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἰχτιμάν Πύλας τοῦ Τρωϊανοῦ ἢ Καπουδζίκ, ἡ δὲ τὸ Πετριτσέβον ἐν μέσῳ Σλατίτσας καὶ Ἰχτιμάν, ὅθεν ὑπεχώρησεν ὁ Σακῆρ πασσᾶς εἰς Ὀτλούκκιοι καὶ ἐκείθεν εἰς Τατάρ παζαρτζίκ, ὅπερ ἠπειλείτο ταῦτοχρόνως ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων Ῥωσικῶν φάλαγγων, ἐνῷ ἡ προφυλακὴ τῆς στρατιᾶς τοῦ Γούρκου προελάσασα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καρλόβου ἢ τοῦ ποταμοῦ Γκιόπ σου ἠπειλεῖ ἐκ τῶν νώτων τὴν πάροδον Τρωϊάν.

Τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σκοβελέφ Ῥωσικὸν κέντρον δὲν ἔμενεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀπρακτοῦν. Τῇ 23/4 προσέβαλεν ἀλλὰ μάτην τὰ φυλάττοντα τὴν πάροδον Τρωϊάν τουρκικὰ στρατεύματα. Τὴν νύκτα τῆς 24/5 ὑπὸ ψυχρὸς 22 βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδενικὸν ἐγένετο κατόπτευσις καθ' ἣν ἀπέθνησκον πεπηγότες 2 ἀξιωματικοὶ καὶ 60 στρατιῶται. Τέλος τὴν 25/6 ὁ στρατηγὸς Καρτσώφ ἀπέστελλε δύναμιν ἐκ 4 ταγμάτων καὶ 300 Κοζάκων, ἥτις κυκλώσασα τὰς τουρκικὰς θέσεις ἐπὶνέγκει τὴν κατάληψιν αὐτῶν, ἐπὶ τῆς ὑψίστης τῶν ὁποίων ἐχούσης ὕψος 1434 μέτρων ἀνεστηλώθη τῇ 26/7 ἡ Ῥωσικὴ σημαία. Ἡ τουρκικὴ φρουρὰ κατεδιώχθη μέχρι Τεκῆ, ὅπου τὸ κέντρον συνηνώθη μετὰ τῆς προφυλακῆς τῆς ὑπὸ τὸν Γούρκον στρατιᾶς, καὶ κατέλαβε τὸ Σαπότ καὶ τὸ Κάρλοβον. Αὐθημερὸν, ἥτοι τῇ 26/7, ἕτερα φάλαγξ τοῦ κέντρου ὑπὸ τὴν ἄρχηγίαν τοῦ Σκοβελέφ διήρχετο τὸν Αἶμον διὰ τῆς παρόδου Ροσαλίτας, κειμένης ἐν μέσῳ τῶν

παρόδων Τρωϊάν καὶ Σίπκας καὶ ἤλαυνε διὰ συντόνων πορείων ὅπως καταλάβῃ ἐκ τῶν νώτων τὴν φυλάττουσαν τὴν πέραδον τῆς Σίπκας τουρκικὴν στρατιάν ὑπὸ τὸν Βαϊσέλ πασσάν.

Τὴν 27/8 ἰανουαρίου ὁ ἀπὸ πέντε μηνῶν ἐνδόξως διεξαγαγὼν τὴν ἀμυνὴν τῆς Σίπκας στρατηγὸς Ραδέτσκη ἤρξατο τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ μεραρχία Μίρσκη κατελθοῦσα ἐκ τοῦ Ἀγίου Νικολάου προσέβαλε τὰς τουρκικὰς ἐν Σίπκᾳ θέσεις, ἐκυρίευσεν αὐτάς ἐξ ἐφόδου, ἐπαισθητὰς ὑποστᾶσα ἀπωλείας, καὶ κυριεύσασα δύο τηλεβόλα καὶ 100 αἰχμαλώτους διενυκτέρευσε ἐπὶ τοῦ κατκτηθέντος χωρίου. Τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέρα τῇ πρωΐᾳ κατέφθασεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης ἡ φάλαγξ Σκοδελέφ ἐν μέσῳ πυκνῆς ὀμίχλης. Αυτοῦδης ὑπῆρξεν ἡ προσβολή, καρτερικωτάτῃ δὲ ἡ ἀμυνα. Ὑπὲρ τοῦ 1500 ἀπολέσασα ἡ φάλαγξ Σκοδελέφ ἄνδρας ἐκυρίευσεν 12 πεδινὰ τηλεβόλα καὶ πολλὰς σημαίας, ὅτε ἀνηγγέλθη ἡ συνθηκολόγησις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. 41 τάγματα πεζικοῦ καὶ ἐν σύνταγμα ἱππικοῦ, ἤτοι 28,000 ἄνδρες μετὰ 12 ὄλμων, 12 πολιορκητικῶν καὶ 80 πεδινῶν τηλεβόλων ὑπῆρξαν τὰ τρόπαια τῶν νικητῶν. 4,000 μόνον κατῴρθωσαν νὰ φύγωσι πρὸς τὸ Κάρλοβον, ὅπου ὁμοῦ συναντήσαντες στρατεύματα τῆς φάλαγγος τοῦ στρατηγοῦ Καρτσώφ ὀλίγιστοι μόνον διέφυγον. Τὴν 10 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων τὸ Καζανλίκ, ἐνθα μετηνέχθη τὸ στρατηγεῖον τοῦ μεγάλου δουκὸς Νικολάου, τὴν 30/11 κατελαμβάνετο ἡ Ἑσκή Ζαχαρά, τὴν δὲ 31/12 ἡ Γενί Ζαχαρά, τὴν 2/14 τὸ Τσιρπάν, τὴν 3/15 τὸ Καγιατζίκ ἐπὶ τοῦ ἀπὸ Φιλιππούπολεως εἰς Ἀδριανούπολιν σιδηροδρόμου, τὴν 5/17 τὸ Χαριανλί, τὴν 6/18 τὸ Μουσταφᾶ πασσά κιοπρουσού, καὶ τέλος τὴν 8/20 μ. μ. ἡ Ἀδριανούπολις ἐκκενωθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως.

Ἐν δὲ τῇ δυτικῇ Θράκῃ ἡ ὑπὸ τὸν Γούρκον στρατιὰ κατελθοῦσα τὴν κοιλάδα τοῦ Τοπολνίτσα προσέβαλε τὴν 30/11 τὸ Τατάρ παζαρτζίκ, ὅπου εἶχον συγκεντρωθῇ ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάν πασσάν αἱ ὑποχωρήσασαι φάλαγγες, ἡ ὑπὸ τὸν Σακὴρ πασσάν ἐξ Ὀτλούκιοῦ, ἡ ὑπὸ τὸν Ὄσμάν Νουρή καὶ Ρασσίτ πασσάν ἐκ Σαμακοβίου, ἡ ὑπὸ τὸν Φουάτ πασσάν ἐκ Βάννας (ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σαμακοβίου εἰς Τατάρ Παζαρτζίκ ὁδοῦ) καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Σαβίτ πασσάν ἐκ Καπουδζίκ. Ὁ ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάν πασσάν στρατὸς καρτερικῶς ἀγωνισάμενος ἐπὶ

μίαν ἡμέραν ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἐκ Τατάρ παζαρτζίκ εἰς Φιλιππούπολιν ἀφοῦ ἐπυρπόλησε τὴν πρώτην πόλιν. Ἀλλ' ἡ Φιλιππούπολις, καθ' ἣς ἐχώρει κατὰ πόδας παρακολουθῶν τὸν Σουλεϊμάν πασσάν ὁ στρατηγὸς Γούρκος, ἠπειλεῖτο ἤδη καὶ ἐκ βορρᾶ ὑπὸ τῆς φάλαγγος Καρτσώφ ἥτις καταλαβούσα τὴν Κλεισοῦραν καὶ τὸ Σοπότ κατήρχετο ταχέως τὴν κοιλάδα τοῦ Γκιόπ Σού. Ταῦτοχρόνως ἡ στρατιὰ τοῦ Ραδέτσκη ἠπείλει νὰ διακόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Σουλεϊμάν πασσάν ὅστις ἀπεφάσισε καταλιπὼν ἤδη τὴν Φιλιππούπολιν νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἀλλ' ἦτον ἤδη ἄργα. Ὁ Σουλεϊμάν πασσάς κυκλωθεὶς καθ' ὁδὸν τὴν 3/15 ἐκ τριῶν μερῶν καὶ πολλὰς ὑποστάς ἀπωλείας ὑπεχώρησεν εἰς τὴν μόνην ἀνοικτὴν αὐτῷ ὁδὸν διὰ τῶν ὁρέων καὶ ἀφίκετο εἰς Γκιουμουλστίναν· ἀλλὰ λεπτομέρειαι περὶ τῆς ὑποχωρήσεως αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν μαχῶν ἃς συνεκρότησε δὲν ὑπάρχουσιν εἰσέτι.

Περὶ τῆς εἰς Ἀδριανούπολιν εἰσόδου τῶν Ρώσων ἐγνώσθησαν ἐνταῦθα τὰ ἐπόμενα.

Ἡ ἐκκένωσις τῆς πόλεως ἀρχικμένη ἀπὸ τῆς πέμπτης συνετελέσθη τὸ σάββατον, ὅτε ἀπῆλθον ὁ πολιτικὸς διοικητὴς Δζεμίλ πασσάς, ὁ φρουράρχος Ἀχμέτ Ἐγιοῦπ πασσάς καὶ ἡ ἐκ 2500 μόνον ἀνδρῶν φρουρά, παραλαβούσα τὰ πλεῖστα τῶν 280 τηλεβόλων, ὧν ἀρῆκε 50—60 καὶ καταλιπούσα τὰς ἀποθήκας ὀπλων, τροφίμων καὶ πολεμοφοδίων. Τὸ σάββατον συνέστη ἐκ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν τῶν διαφόρων κοινοτήτων, προξένων τινῶν καὶ προκρίτων προσωρινὴ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, ἥτις μεταβάστα τὴν πρωΐαν τῆς κυριακῆς παρὰ τῷ δώματι ἀπέχοντι τῆς πόλεως στρατηγῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ πόλις οὐδεμίαν θ' ἀντιτάξῃ ἀντίστασιν, ζητεῖ δὲ μόνον δι' αὐτῶν, ὅπως ὁ στρατὸς προσενεχθῇ φιλικῶς εἰς τοὺς κατοίκους. Ὁ ρώσος στρατηγὸς διεβεβαίωσε αὐτοὺς περὶ τούτου, τὴν δὲ κυριακὴν μ. μ. σῶμα ρωσσικὸν ἐκ 10,000 ἀνδρῶν εἰσῆρχετο εἰς Ἀδριανούπολιν παιχνιζούσης τῆς μουσικῆς.

Ἐκτοτε διάφοροι δικτυαυροῦνται εἰδήσεις περὶ ρωσσικῶν προελάσεων εἰς διάφορα μέρη καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν Καλλίπολιν, ὅπου λέγεται ὅτι κατέλαβον τὸ ὀκτάωρον ἐξ αὐτῆς ἀπέχον Κεσσάν, ἀλλ' οὐδὲν εἰσέτι θετικὸν γινώσκεται περὶ τούτων.

Αἱ τῶν Ρώσων προελάσεις ἐπὶ νεικὸν τὴν διασποράν τῶν ἀτάκτων ρυγᾶδων εἰς διάφορα μέρη, ἥτις τὰ μέγιστα συνετέλεσεν

εἰς τὴν ἐπ' ἐσχάτων γενομένην καθ' ἅπασαν τὴν Θράκην ἀληθῆ μετοικεσίαν Βαθυλῶνος. Ἐνθ' ἀφ' ἐνός τὴν ῥωσικὴν ἐπιδρομὴν φεύγοντες χιλιάδες προσφύγων ἤρχοντο διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐκ τῶν περὶ τὴν Φιλιππούλιν καὶ τὴν Ἀδρικνούπολιν, ἀφ' ἑτέρου οἱ ἐν Πύργῳ καὶ τοῖς παραλίοις ἐν γένει τοῦ Εὐξείνου, ἤδη δὲ καὶ ἐν Καλλιπόλει, τὰ πάνθ' ἑκείνη πασχόντες ἐκ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀτάκτων, ἀφικνοῦνται ἐνταῦθα διὰ τῶν πλοίων καὶ διὰ τῶν ἀτμοπλοίων γυμνοὶ, λιμώττοντες, ῥακενδύται, οἱ μὲν τὰ τέκνα, οἱ δὲ τοὺς συζύγους, οἱ δὲ τοὺς γονεῖς θρηναῖοντες. Ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ πράξῃ ἡ ἰδιωτικὴ φιλανθρωπία ἐξακολουθεῖ πρᾶττουσα, ἀλλὰ φεῦ! πληγῶν τοιούτων ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ θεραπεία.

### ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΚΡΙΤΙΚΑ.

ὑπὸ COBET<sup>1</sup>.

Τὰ πιεστήρια τοῦ Κλάρενδων ἡσχολήθησαν ἐσχάτως εἰς κρεῖσσόν τι ἢ ἐκδιδόντα διάφορα κείμενα καὶ ἐγχειρίδια· παρεσκευάσαν ἡμῖν νέαν ἑκδόσιν τῶν Οὐγενετικῶν Σχολίων τοῦ Ὁμήρου. Χάρις δὲ τῷ ζήλῳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ κ. Cobet καὶ τοῦ D. B. Monro, ὅστις ἀντιπαρέβαλε τὸ χειρόγραφον, κεκτήμεθα νῦν πιστὴν καὶ μετὰ τυπογραφικῆς φιλοκαλίας ἑκδόσιν τῶν περιφτήμων Σχολίων. Ἐνταῦθα θέλομεν διατρίψει οὐχὶ περὶ τὴν Ὁξφορδίαν ἑκδόσιν τῶν ἐν λόγῳ Σχολίων, ἀλλὰ περὶ τὰς σημειώσεις εἰς τὸν Ὁμήρον, ἃς μετ' ἄλλων ἀξιολόγων ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Cobet ἐν τινι νεωστὶ ἐκδοθέντι τεύχει τῶν Συμμικτῶν αὐτοῦ Κριτικῶν (Miscellanea Critica). Πολλὰ παρὰ πάντων κατ' αὐτὰς ἡκούσθησαν, καὶ ἔτι πλείω ἴσως διαλαληθήσονται περὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῶν κομβίων τῆς Κασσάνδρας. Μετὰ τοσοῦτον ἀρχαιολογικῶν συζητήσεων πάταγον, λίαν ἐγκαίρως ὁ κ. Cobet ἀναμνησθεὶς ἡμᾶς ὅπως ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὴν μελέτην τῶν δυσκολιῶν τῆς ὁμηρικῆς φιλολογίας. Ὁ συγγραφεὺς, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἴσως ἐν Εὐρώπῃ, ἐστὶ συνήθης τῶν διαφορῶν τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας χειρογράφων, ὡς καὶ τοῦ ἀπειρίθμου γένους τῶν γραμματικῶν καὶ τῶν σχο-

λαπτικῶν, οἵτινες κατεσχότιζαν μᾶλλον ἡμᾶς. Διδακτικώτατόν ἐστιν τὸ ἀνευρεῖν τὸν ὄγκον τῆς ἐπ' αἰῶνας ὅλους κατακαλυφάτης ἱερᾶς δέμας Ὁμήρου κένεως.

Ὁ βουλούμενος νὰ ἐγκύψῃ, ἐπισταμένως καὶ ἐμβριθῶς εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ἑλλήνος Ἐπικοῦ, δεόν νὰ ἔχῃ κατὰ νοῦν τὰ σφάλματα τῶν ἀντιγραφῶν. Ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὴν ἀυέλαιαν τῶν ἀντιγραφῶν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀμαθῶν γραφέων, ὅσοι διέφθειραν τοὺς ἀρχαίους παπύρους, μέχρι τῶν τυπογράφων, οἵτινες τοσοῦτον ἰσχυρῶς καὶ πεινχρῶς ἀντήμειψαν τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Villoissson, θαυμάζει σχεδὸν πῶς περιῆλθε μέχρις ἡμῶν ἀνεκτόν τι κείμενον τοῦ Ὁμήρου. Οἱ πεινῶντες Ἕλληνες, ὅσοι φεύγοντες τὴν δουλείαν τοῦ Βυζαντίου ἦλθον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς νήσους, δὲν ἐδύναντο νὰ γράφωσιν ἐπιμελέστερον ἀνδρῶν ἐργαζομένων διὰ τὸν ἐπιστάσιον αὐτῶν ἄρτον. Σῦροι μοναχοὶ οἱ ἐκκλησιαστικῶν ἀρῶν καὶ χονδρικοῦ χαρακτήρων κατεκάλυψαν τὰς λεπτομετεῖς γραφὰς ἐπιμελεστέρων αἰώνων. Ἐν ἀρχαιοτάταις ἐποχαῖς οἱ γραφεῖς, οἵτινες μετεχαρκτήρισαν τὰ ἀρχαῖα ἀττικὰ γράμματα διὰ τοῦ πλουσιωτέρου Εὐκλείδειου ἀλφαβήτου, εἰς πολλὰ περιέπεσαν σφάλματα. Πολλὰ μὲν τούτων διορθώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Ἀριστάρχου καὶ τῶν ὑπαδῶν αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ πολλὰ, κατὰ τὸν κ. Cobet, δύναται ἢ καθ' ἡμᾶς κριτικὴ νὰ διορθώσῃ ἔτι σπουδαῖα λάθη. Παραδείγματος χάριν, οἱ πρὸ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἀλφαβήτου γραφεῖς, κατ' αὐτὸν, ἔγραφον ΤΡΟΙΕΝ (τρώην), τὴν γραφὴν μετεποίησεν ὁ Ἀρίσταρχος εἰς τὴν Τροίην τρισυλλάβως. Ἐτι δὲ τὸ οὐ συνέχεε μετὰ τοῦ ω ἐν Ἰλιάδι Π 363

ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνέμιμνε, σάω δ' ἐρίηρας ἐταίρους.

Κατὰ τὸν κ. Cobet τὸ σάω ἐγράφετο ΣΛΘ ἀντὶ σαύω, ὅπερ εἴρηται ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χειρογράφοις. οἱ δὲ Μεταχαρκτηρίσαντες ἐσφαλμένως ἔγραφαν σάω, παρέτρεξε δὲ νὰ σημειώσῃ ὅτι τὸ σάου τοῦτο εὐρίσκεται ἐν Ὀδυσ. Ρ. 595.

αὐτὸν μὲν σε πρώτα σάου, καὶ φράζεις θυμῷ,

κατὰ τὸν Οὐενδοβονένσιον κώδικα, ὃν ὁ κύριος la Roche διὰ τοῦ L σημειώσας αὐτὸν περιέγραψεν ὡς «nitide scriptus tamen vitiiis ejusvis generis depravatus et nullius pretii . . . Tamen hic quoque codex habet nonnulla, quæ ad emendandam Odysseam non sint inutilia». Τοσοῦτον ἀρχαῖα ἦσαν τὰ παραναγνώσματα τῶν ἀντιγραφῶν, ὥστε ὁ Cobet ἐσφαλμένως τινὰς ἀναγνώτες τοῦ Ζηνόδοτου ἀπεκρίνεται ν' ἀποδώσῃ εἰς τὰ κείμενα αὐτὰ εἰς τὴν ὁμηρικὴν οὐτοῦ ἐχέει ὑπ' ὄψιν. «Facile apparet omnes has Zenodoti scripturas

<sup>1</sup>) *Miscellanea Critica* quibus continentur *Observationes Criticæ in scriptores Græcos*, præsertim *Homerum et Demostenem*. Scripsit G. G. Cobet. Lugduni Batavorum: E. J. Brill, 1876.